

PhDr. **Vít Erban**, Ph.D.  
tel.: 389 033 524  
e-mail: [erban@jcu.cz](mailto:erban@jcu.cz)  
www: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban>

## Náboženství Číny a Japonska

### Zaměření:

Cílem kurzu je postihnout návaznost nejdůležitějších myšlenek, směrů a škol taoismu, konfucianismu, šintoismu, mahájánového a vadžrajánového buddhismu (včetně jejich synkrezí) na cestě prostorem a časem. Důraz je tedy kladen především na strukturální větvení jednotlivých škol a celkový systematický náhled a přehled.

### Tematické okruhy:

ÚVOD: doporučená literatura; poznámka k přepisu a výslovnosti jmen a pojmů; nástin metodiky systémového přístupu k náboženství

MAHÁJÁNOVÝ BUDDHISMUS: vývoj buddhismu ze systémového hlediska; otázka terminologie jednotlivých směrů; vznik mahájány (základní sútry, šástry); základní odlišnosti mahájány od hínajány (šúnjatá, ideál bódhistvy, karuná, pranidhána, nebeští bódhisattvové, trikája, posun v pojmu nirvána); mádhjamika a jógačára v Indii (Nágárdžuna, Asanga, Šántidéva, univerzita v Nálandě); pád buddhismu v Indii a jeho šíření do nových oblastí, vývoj buddhismu v Číně, Koreji a Japonsku a jeho místní specifika; nejdůležitější školy mahájánového buddhismu (čchan/son/zen; Ťing-tchu/Džódo; Tchien-tchaj/Tendai; Hokke; Lü/Ricu; Chua-jen/Kegon) a jejich základní odlišnosti, osobnosti, techniky

VADŽRAJÁNOVÝ BUDDHISMUS: filosofie a etika vadžrajány (symbol vadžry); příčiny a zdroje vzniku vadžrajány v Indii; specifické rysy (rituální složka, esoterika, ideál siddhy, využívání sexuality a vliv hinduistické tantry); základní prvky vadžrajánové praxe (osoba gurua/lamy a zasvěcení abhišéka; mantry a dháraní; mudry; mandaly; sádhany); vadžrajánové písemnictví (tantry a duchovní zpěvy); vliv vadžrajány na buddhismus v Číně, Koreji a Japonsku (škola Mi-cung/Šingon); vliv vadžrajány na charakter buddhismu v Tibetu; původní tibetský bön a bönismus (zakladatel Šenrab); tradice čö; první vlna šíření dharmy v Tibetu (Padmasambhava a jeho termy); koncil v Samjā a jeho význam; druhá vlna šíření dharmy (Atiša a kult Tary); tibetské buddhistické písemnictví (*Kandžur* a *Tandžur*); rozvoj ve 14. století (reformátor Congkhapa a politický vliv školy Gelugpa; inkarnační systém dalajlamů a pančhenlamů); nejdůležitější školy tibetského buddhismu (Ňingmapa, Kadampa, Kagjüpa a Karma-kagjü, Sakjapa, Gelugpa, rime) a jejich základní odlišnosti, osobnosti, techniky

TAOISMUS: prehistorické zdroje čínské duchovní kultury (archaická mytologie a státní kult; *Kniha proměn*); taoismus v umění; obecný vývoj taoismu do tří směrů (filosofický, náboženský a neotaoismus); základní charakter filosofického taoismu; ideál čen-žen; hlavní osobnosti a díla (Lao-c' a *Tao-te-ťing*; Cuang-c'; Lie-c'; Jang-Ču); neotaoismus a jeho odlišnosti a osobnosti (sociální a politická etika; Wang-Pi; metoda „čistého rozhovoru“); obecný charakter religiозní taoismu; taoistický písemný kánon (*Tao-cang*); hlavní osobnosti a díla religiозního taoismu (Ke Chung a *Pao-pchu-c'*); taoistický náboženský pantenon (tři čistoty a tchien-cun); idea nesmrtelnosti a ideál sien; taoistické techniky (meditace, dechová cvičení, sexuální techniky, vnitřní a vnější alchymie, talismany, kolektivní zpověď „čaj“); etika religiозního taoismu („plody taa“)

KONFUCIANISMUS: obecná charakteristika a stručné dějiny konfucianismu; konfucianismus v umění a každodenním životě; konfuciánský písemný kánon (Pět klasických knih a čtyři knihy); život Konfucia a základní pojmy jeho učení (žen, li, „pět vztahů“, „náprava jmen“, vztah k náboženství, ideál t'ün-c'); další vývoj konfucianismu a jeho osobnosti (Meng-c', Sün-c'); perzekuce za legalistů a návrat konfucianismu jako státního náboženství (instituce mandarínů); neokonfucianismus a jeho obecný charakter a osobnosti (Ču Si); šíření konfucianismu do Koreji, Vietnamu a Japonska a jeho místní specifické rysy (samurajská etiketa bušidó)

JAPONSKÝ ŠINTOISMUS, TIBETSKÝ BÖNISMUS, KOREJSKÝ ŠAMANISMUS: obecný charakter a stručný vývoj japonského šintoismu; pojem šintoismu a jeho význam (kami no miči); šintoistické texty (soubor Šinten); nástin japonské mytologie *Kodžiky* a *Nihon-šoki* (bohové Izanagi, Izanami a Amaterasu, první císař Džimmu) a její politický podtext; šintoismus jako životní filosofie (sociální etiketa a vztah k zemřelým); šintoistický pantenon různých projevů kami; kult a praxe (svatyně, domácí oltáře, přechodové rituály a svátky ročního cyklu; šintoističtí kněží a organizace svatyní); tři typy šintoistického kultu (šintoismus svatyně, lidový šintoismus a sektářský šintoismus); vliv šintoismu na japonskou estetiku a kulturu (zápas sumó, divadlo nó...); vývoj bönismu v Tibetu (učitel Šenrab, soupeření a prolínání s buddhismem), organizace bönismu a jeho základní charakter; specifika šamanismu v Koreji, jeho praxe, základní pojmy (*paksu*, *mudang*, *kut*) a symbióza s buddhismem

## Zkouška:

ústní zkouška

### Výběr z doporučené literatury:

- Ando, V.: *Malá encyklopedie taoismu*. Praha, Libri 2010.
- Beer, R.: *Symboly tibetského buddhismu*. Praha, BB art 2005
- Bondy, E.: *Poznámky k dějinám filosofie 1., 2.* Praha, Vokno 1997, 1993
- Carr, B. - Mahalingam, I. (eds.): *Companion Encyclopedia of Asian Philosophy*. London and New York, Routledge 1997
- Conze, E.: *Stručné dějiny buddhismu*. Brno, Jota 1997
- Davy, M. M.: *Encyklopedie mystiky VI*. Praha, Argo 2004
- Dawson, E.: *Konfucius*. Praha, Argo / Odeon 1994
- Earhart, H. B.: *Náboženství Japonska: mnoho tradic na jedné svaté cestě*. Praha, Prostor 1998
- Eliade, M.: *Slovník náboženství*. Praha, Argo 2001
- Guter, J. - Hlavička, J.: *Bohové a symboly staré Číny*. Praha, Brána 2005
- Halászová, V.: *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha, Academia 2006
- Hartz, P. R.: *Taoismus*. Praha, Lidové noviny 1996
- Hoobler, T.: *Konfucianismus*. Praha, Lidové noviny 1997
- Cheng, A.: *Dějiny čínského myšlení*. Praha, DharmaGaia 2006
- Janoš, J.: *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. Praha, Academia 2007
- Kitagawa, J. M. (ed.): *The Religious Traditions of Asia: Religion, History and Culture*. London and New York, Routledge 2002
- Knotková-Čapková, B.: *Základy asijských náboženství I., II.* Praha, Karolinum 2004, 2005
- Kolmaš, J.: *Malá encyklopedie tibetského náboženství a mytologie*. Praha, Libri 2009
- Kolmaš, J.: *Svět tibetského buddhismu*. Praha, Slovart 1996
- Kolmaš, J.: *Tibet: Dějiny a duchovní kultura*. Praha, Argo 2004
- Král, O.: *Čínská filozofie: pohled z dějin*. Lásenice, Maxima 2005
- Lester, R.C.: *Buddhismus: cesta k osvícení*. Praha, Prostor 1997
- Lopez, D. S.: *Asian Religions in Practice: an Introduction*. Princeton, Princeton University Press 1999
- Lopez, D.S.: *Příběh buddhismu: průvodce dějinami buddhismu*. Brno, Barrister & Principal 2003
- *Lexikon východní moudrosti*. Olomouc, Votobia 1996
- Liščák, V.: *Konfucianství od počátku do současnosti: dějiny, pojmy, osobnosti*. Praha, Academia 2013
- McGreal, I. P. (ed.): *Velké postavy východního myšlení*. Praha, Prostor 1998
- Miltner, V.: *Malá encyklopedie buddismu*. Praha, Práce 1997
- Miltner, V.: *Vznik a vývoj buddhismu*. Praha, Vyšehrad 2001
- Navrátil, J.: *Uvedení do Zenu*. Liberec, Dialog 1990
- Novick, R. McClen: *Základy tibetského buddhismu*. Hodkovičky, Pragma 2007
- Overmyer, D. L.: *Náboženství Číny: svět jako živý organismus*. Praha, Prostor 1998
- Palmer, M.: *Taoismus*. Praha, Eromedia Group 2002
- Powers, J.: *Úvod do tibetského buddhismu*. Praha, Beta 2009
- Scott, D. - Doubleday, T.: *Zen*. Praha, Ikar 2002
- Snelling, J.: *Buddhismus*. Praha, Ikar 2000
- Wangu, M.,B.: *Buddhismus*. Praha, Lidové noviny 1996
- Werner, K.: *Náboženské tradice Asie: od Indie po Japonsko s přihlédnutím k Přednímu východu*. Brno, Masarykova univerzita 2002
- Williams, P.: *Mahájánový buddhismus: základy nauky*. Praha, DharmaGaia 2017
- Williams, P. - Tribe, A.: *Buddhistické myšlení: úplné uvedení do indické tradice*. Praha, ExOriente 2011
- Winkelhöferová, V.: *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. Praha, Libri 2006
- Wong, E.: *Taoismus*. Praha, Pragma 1997

### Klasické texty mahájány, vadžrajány, konfucianismu, taoismu a šintoismu v češtině a slovenštině (\*překlady z originálu nebo z původních dochovaných překladů):

#### SOUHRNNÉ ANTOLOGIE TEXTŮ

- Černá, Z.: *Duchovní prameny života: stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*. Praha, Vyšehrad 1997\*
- Glomb, V. - Löwensteinová, M.: *Korejská náboženství*. Praha, Togga 2014.\*
- Olivová, L. - Beran, J.: *Klenoty čínské literatury*. Praha, Portál 2006\*
- Kolmaš, J.: *Suma tibetského písemnictví*. Praha, Argo 2004\*
- Král, O. (ed.): *Základní texty východních náboženství 3. - Čínský, japonský a korejský buddhismus*. Praha, Argo 2011\*
- Král, O. - Beran, J. (eds.): *Základní texty východních náboženství 4. - Čínský, japonský a korejský taoismus*. Praha, Argo 2020.\*

## MAHÁJÁNOVÝ BUDDHISMUS V INDII, ČÍNĚ, KOREJI A JAPONSKU

- Bodhidharma: *Zenové učení Bódhidharmy*. Olomouc, Votobia 1997
- Činul: *Cesta k probuzení v tradici korejského buddhismu*. Praha, DharmaGaia 2013 (překl. T. Horák)\*
- Čchan. Praha, Inspirační 1990 (překl. O. Král)\*
- *Diamantová sůtra*. Praha, DharmaGaia 2014. (překl. J. Holba)\*
- Fa-Sien: *Zápisky o buddhistických zemích*. Praha, Aurora 1995 (překl. J. Kolmaš)\*
- Huineng: *Tribunová sůtra Šestého patriarchy*. Praha, Vyšehrad 1999 (překl. O. Král)
- Chang, Chung-Yuan: *Původní učení čchanového buddhismu: vybrané svazky z Předáváníí světla*. Praha, Půdorys 2008
- Chan-Šan: *Básně z Ledové hory*. Praha, DharmaGaia 1998 (překl. O. Lomová – A. Bláhová)\*
- *Jádro transcendentální moudrosti*. Praha, DharmaGaia 1992 (překl. J. Kolmaš)\*
- *Jak se prodavač papíru stal Buddhou: korejské buddhistické legendy*. Praha, DharmaGaia 2006 (překl. I. Gruberová)\*
- Keizan: *Předáváníí světla: zenové učení mistra Keizana*. Praha, Půdorys 2008
- Kongho, Songu: *Měsíc myslí úplně kulatý*. Praha, DharmaGaia 2011\*
- Kuo-an Š'üan: *Shánění krávy: deset obrazů hledajícího ducha*. Praha, Brody 1998 (překl. O. Král)\*
- Nágárdžuna: *Strom moudrosti: prameny staroindického myšlení*. Praha, Garamond 2000 (překl. P. Poucha - P. Eisner)\*
- Pang, Yung: *Muž zenu: záznam výroků laika Pchanga*. Praha, Půdorys 2008
- *Prázdné hory jsou plné větru a deště: antologie básní korejských zenových mistrů*. Praha, DharmaGaia 2002 (překl. I. M. Gruberová)\*
- Reps, P.: *Kosti a svaly zenu: zenové příběhy a kóany*. Olomouc, Votobia 1996
- Sosan, Tesa: *Zrcadlo zenu*. Praha, DharmaGaia 2007 (překl. Ivana M. Gruberová)\*
- Süan-Cang: *Zápisky o západních krajinách za Velkých Tchangů*. Praha, Academia 2002 (překl. J. Kolmaš)\*
- *Sůtra srdce; Diamantová sůtra*. Praha, Argo/Brody 1995 (překl. D. Horáková)\*
- Šántidéva: *Uvedení na cestu k probuzení*. Praha, DharmaGaia 2000 (překl. Dhammadípa)\*
- Šu-La-Ce: *Ranní rozpravy v klášteře opata Lin-Tiho*. Praha, Malvern 2006
- Tung-šan: *Paradoxy čchanového mistra*. Praha, DharmaGaia 2004 (překl. L. Olivová)\*
- Uisang: *Mapa říše skutečnosti dle Avatamsaka sůtry*. Praha, DharmaGaia 2009 (překl. I. Gruberová)\*
- *Výbor z buddhistických sůter*. Bratislava, CAD Press 1995
- Wu-men Chuej-kchaj: *Ohrada bez brány: sbírka klasických čínských zenových příběhů*. Bratislava, CAD Press 2000
- Wumen: *Brána bez dveří*. Lásenice, Maxima 2007 (překl. O. Král)\*

## VADŽRAJÁNOVÝ BUDDHISMUS V INDII, TIBETU A MONGOLSKU

- Padma Sambhava: *Rady mistra zrozeného z lotosu*. Praha, DharmaGaia 2004
- *Sakja-pandita: Pokladnice moudrých rčení*. Praha/Litomyšl, Paseka 2006 (překl. Josef Kolmaš)\*
- *Smrt, mezistav a znovuzrození v tibetském buddhismu*. Brno, Barrister & Principal 2006
- *Tibetská kniha mrtvých*. Praha, Vyšehrad 1995 (překl. J. Kolmaš)\*
- Milaräpa: *Gurbum, aneb Sto tisíc písní jógina Milaräpy*. Praha, Academia 2009 (překl. J. Kolmaš)\*
- *Ako tengerovia zostúpili na zem: mongolský buddhistický epos*. Bratislava, Knižná dielňa Timotej 1998 (překl. M. Kiripolská)\*

## TAOISMUS

- Čuang-c': *Vnitřní kapitoly*. Praha, Odeon 1992 (překl. O. Král)\*
- *I-ťing. Kniha Proměň*. Praha, Maxima 1996 (překl. O. Král)\*
- *I-ťing*. Praha, Portál 2003
- *Kniha mlčení: texty staré Číny*. Praha, Mladá fronta 1994 (překl. O. Král)\*
- Laozi: *Kniha Laozi: překlad textu s filologickým komentářem*. Praha, FF UK 2013 (překl. D. Sehnal)\*
- Laozi: *Kniha o Cestě a síle*. Praha, Galerie Zdeněk Sklenář 2013 (překl. O. Král)\*
- Lao-c': *Tao te ťing: O tao a ctnosti*. Praha, DharmaGaia 2003 (překl. B. Krebsová)\*
- Laozi: *Laoziova kanonická kniha o Tao a ctnosti*. Praha 1930 (překl. R. Dvořák)\*
- Laozi: *Tao te ťing: kánon o Tao a Te*. Bratislava, Pezinok Agentúra Fischer 2005 (překl. E. Bondy – M. Čarnogurská)\*
- Lie-c': *Mistr, který létal na větru*. Praha, Academia 2018 (překl. Jan Beran)\*
- Mistr Zhuang: *Sebrané spisy*. Lásenice, Maxima 2006 (překl. O. Král)\*
- *Tajemství zlatého květu: čínská kniha života*. Praha, Vyšehrad 1997
- *Tao: texty staré Číny*. Praha, Československý spisovatel 1971 (překl. O. Král)\*
- *Tao: výbor z klasických taoistických spisů*. Bratislava, CAD Press 1994
- *Ve světě taoismu*. Praha, Avatar 1992

## KONFUCIANISMUS

- Konfucius: *Hovory Konfuciovy*. Praha, Jan Laichter 1940 (překl. V. Lesný–J. Průšek)\*
- Konfucius: *Hovory*. Bratislava, CAD Press 1994
- Konfucius: *Rozpravy: hovory a komentáře*. Praha, Mladá fronta 1995 (překl. V. Lesný – J. Průšek)\*

- Konfucius – Mencius – Sün-c': *A riekol majster...: z klasických knih konfuciánstva*. Bratislava, Tatran 1990 (překl. M. Čarnogurská)\*
- Konfucius: *Rozhovory a výroky*. Bratislava, Slovenský Tatran 2006 (překl. M. Čarnogurská)\*
- *Sün-c'*. Praha, Academia 2019 (překl. Lukáš Zádřapa)\*
- *Velké učení; Doktrína středu*. Lásenice, Maxima 2008 (překl. Oldřich Král)\*
- Vochala, J.: *Konfucius zrcadlem sebraných výroků*. Praha, Academia 2009 (překl. J. Vochala)\*

#### ŠINTOISMUS

- *Manjósű: deset tisíc listů ze starého Japonska I; II; III; IV*. Praha, Brody 2001; 2002; 2007; 2009 (překl. A. Líman)\*
- *Kodžiki: japonské mýty*. Bratislava CAD Press 2007 (přel. V. Krupa)\*
- *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Praha, ExOriente 2012\*